

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۳/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۵/۱۰

بررسی کیفیت زندگی مسکن مهر کارکنان دولت شهرهای کرمانشاه، ایلام، خرم آباد

پاکزاد آزادخانی*

استادیار دانشگاه باختر ایلام

سحر شهبازی

کارشناس ارشد دانشگاه باختر ایلام

رویا سماواتی

کارشناس ارشد دانشگاه باختر ایلام

خدیجه نوری زاد

کارشناس ارشد دانشگاه باختر ایلام

چکیده

افراد بالای ۱۵ سال هستند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران ۳۰۱ نفر است. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان داده است که چهار شاخص کیفیت مسکن، کیفیت محیطی، کیفیت اوقات فراغت و حس تعلق، دارای میانگینی پایین‌تر از حد مطلوبیت گزارش شده‌اند و چهار شاخص دیگر: کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها، کیفیت امنیت، کیفیت روابط همسایگی و کیفیت اشتغال و درآمد دارای میانگینی بالاتر از حد مطلوبیت گزارش شده‌اند.

کلمات کلیدی: کیفیت زندگی، مسکن، مسکن مهر، کرمانشاه، ایلام، خرم آباد

بحث کیفیت زندگی به تازگی در ادبیات توسعه پایدار و برنامه ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصادی نوین مطرح گردیده است. اگرچه موضوع اهمیت نسبی کیفیت محیط هنوز موضوعی مورد بحث است، اما بهبود و در پی آن حفظ کیفیت محیط مسکونی شهری از اهمیت حیاتی برخوردار است. در کشور ما مسکن مهر نمونه بارزی از برنامه ریزی‌های مسکن خصوصا برای افراد کم درآمد و قشر ضعیف جامعه است. مسکن مهر مسکنی است با کیفیت پایین‌تر از حد متوسط انتظار افراد در جامعه می‌باشد. از این رو کسانی که در آن ساکن می‌شوند نیز دارای سطح پایینی از کیفیت زندگی می‌باشند. در شهرهای مختلف کشور پروژه‌های بسیار عظیمی از مسکن مهر اجرا و به بهره برداری نیز رسیده است. تحقیقات مختلفی نیز در این زمینه صورت پذیرفته است. هدف ما از این پژوهش مقایسه تطبیقی کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین شهرهای مهم و غربی کشور است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و از نوع کاربردی است. روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش، کتابخانه‌های و میدانی (پرسشنامه) است. جامعه آماری

۱- مقدمه

کیفیت زندگی در حقیقت یک حوزه تحقیقاتی بین رشته‌ای است. هرچند پژوهش درباره عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامتی و بهداشت در جامعه‌شناسی قدمتی طولانی دارد ولی توجه ویژه به کیفیت زندگی در واقع به عنوان واکنشی نسبت به سوگیری مادی-اقتصادی به این زمینه، در دو دهه اخیر بیشتر شده است. (مارکیدز، ۲۰۰۰: ۲۹۹) در دهه ۱۹۶۰ مطالعات بر روی "شاخص‌های اجتماعی" زندگی صورت گرفت که بیشتر شامل شاخص‌های "عینی" مانند فقر، بیماری، و خودکشی را شامل می‌شد، ولی از دهه ۱۹۷۰ شاخص‌های ذهنی که رضایت از ابعاد گوناگون زندگی می‌شد نیز مدنظر قرار گرفت. (نوابخش، ۱۳۹۱: ۶۶). شاخص امروز پیشرفت یک اجتماع کیفیت زندگی است که در برگیرنده مهمترین عواملی است که شرایط زندگی در جامعه و رفاه شخصی افراد را تعیین می‌کند. کیفیت زندگی یکی از اساسی‌ترین نکات در علوم اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است که در آن پارامترهای مادی توسعه اقتصادی و تولیدات داخلی در کنار پارامترهای غیر مادی‌ای چون: کیفیت کار، سطح باسواد و فرهنگ، استاندارد پزشکی و بهداشت، کیفیت فراغت و تفریح، شرایط محیط زیست، جو سیاسی، خوشبختی انفرادی و حتی آزادی و اتحاد ملی مورد بررسی قرار می‌گیرند. سازمان بهداشت جهانی کیفیت زندگی را به صورت عمومی به این شکل تعریف کرده است: کیفیت زندگی به برداشت شخصی یک فرد از موقعیت زندگی‌اش در رابطه با فرهنگ و نظام ارزش اجتماعش و نیز در رابطه با اهداف، انتظارات، استانداردها و احتیاجاتش گفته می‌شود. کیفیت زندگی شامل تمام عملکردهای زندگی از قبیل احساسی، فیزیکی و... می‌باشد، به صورت کلی کیفیت زندگی برای افراد مختلف تعابیر متفاوتی دارد ولی اصولاً به رضایت افراد از زندگی خود بر می‌گردد و کیفیت زندگی می‌تواند عوامل سودمندی درباره مولفه‌های زندگی ارائه دهد. (اشرف، ۱۳۷۵: ۱۵-۱۶). بحث کیفیت زندگی به تازگی در ادبیات توسعه

پایدار و برنامه ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصادی نوین مطرح گردیده است و جایگاه ویژه‌ای یافته است و دولت‌ها در سطح ملی و محلی و نیز موسسات متعددی بر روی سنجش و شاخص سازی آن کار می‌کنند و شاخص‌های چندی برای آن معرفی شده است. کیفیت زندگی به مقدار زیادی از ارزش‌ها متأثر است و در واقع طبق ارزش‌های فردی، اجتماعی و ملی تعریف می‌شود. (فرجی ملایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲) این رویکرد بر جامعه به عنوان یک کلیت تأکید دارد که کیفیت زندگی در معنای واقعی آن نمی‌تواند مستقل از مناسبات، روابط و پیوندهای مشترک اجتماعی و وابستگی متقابل در زمینه عدالت توزیعی مفهوم‌سازی شود. مفهومی که امنیت شخصی و اقتصادی، حمایت شهروندی و حقوق انسانی را تضمین می‌کند. (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۲۱) در واقع تعریف و مفهوم عام مسکن یک واحد مسکونی نیست، بلکه کل محیط مسکونی را شامل می‌شود. به عبارت دیگر مسکن چیزی بیش از یک سرپناه صرفاً فیزیکی است و تمامی خدمات و تسهیلات عمومی لازم برای بهزیستن انسان را شامل می‌شود و باید حق تصرف نسبتاً طولانی و مطمئن برای استفاده کننده آن فراهم باشد. دریافت رابطه توسعه پایدار و شهرسازی و اجزای متشکله آن منجمله مسکن و مقولات متعدد مربوط به آن، موضوعی اساسی است. در واقع شناسایی ویژگی‌های شهر پایدار یا محیط پایدار در اقلیم و فرهنگ خاص، موضوعی است که عدم پرداختن به آن، امکان توفیق در برنامه‌ریزی برای جزئیات آن را تقلیل می‌دهد. (مخبر، ۱۳۶۳، ۲۷). پرداختن به شاخصه‌های مسکن به عنوان کلیدی‌ترین ابزار برنامه‌ریزی و تشکیل‌دهنده، شالوده اصلی آن را می‌توان از حساس‌ترین مراحل برنامه‌ریزی دانست. عرصه مسکن به منظور تأمین رشد اجتماعی علاوه بر خود واحد مسکونی، محیط پیرامون آن را نیز در برمی‌گیرد. نیاز به مسکن دو بعد کمی و کیفی دارد، در بعد کمی نیاز به مسکن، شناخت پدیده‌ها و اموری را شامل می‌شود که به فقدان سرپناه و میزان دسترسی به آن مربوط می‌شود که در واقع درجه

زندگی می‌باشند. در شهرهای مختلف کشور پروژه‌های بسیار عظیمی از مسکن مهر اجرا و به بهره برداری نیز رسیده است. تحقیقات مختلفی نیز در این زمینه صورت پذیرفته است. اما آنچه در این پژوهش حائز اهمیت می‌باشد و در واقع هدف اصلی ما از این پژوهش نیز می‌باشد بررسی و مقایسه تطبیقی کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین سه شهر مهم و غربی کشور (کرمانشاه، خرم‌آباد و ایلام) است که این پژوهش را از سایر پژوهش‌های صورت گرفته مجزا می‌نماید. بنابراین، طرح مسئله این تحقیق عمدتاً در فقدان مطالعات تجربی در زمینه کیفیت زندگی شهری در ایران و به طور خاص در سه شهر مورد مطالعه خلاصه می‌شود، که این وضع یکی از انگیزه‌های انجام این مطالعه را شکل می‌دهد. از اینرو، این مطالعه می‌تواند اطلاعات مفیدی را در زمینه بهبود روش‌شناسی مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران و برنامه‌ریزی توسعه به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان شهرهای مورد مطالعه فراهم نماید.

۲- واکاوی ادبیات پژوهش

کیفیت زندگی^۱ مفهوم جدیدی نیست. این مفهوم، سابقه در فلسفه یونان دارد و ارسطو در بحث از شادکامی^۲ بدان اشاره کرده است. همچنین در دوران جدید فیلسوفانی چون کیرکگارد^۳، ژان پل سارتر^۴ و دیگران به آن توجه داشته‌اند. آنچنان که جوانا هاج^۵ از نظریه‌پردازان این حوزه با تأکید بر خصلت و هویت فردی و اجتماعی انسان و ارزش‌های فردی و اجتماعی، کیفیت زندگی را به لحاظ فلسفی نتیجه سنتز میان مطلوبیت‌گرایی و اگزیستانسیالیسم می‌داند و آمارتیا سن^۶ از منظر نقد قاعده «بیشترین فایده برای بیشترین افراد» که اساس نظریه مطلوبیت‌گرایی است، کیفیت زندگی را با قابلیت‌های کارکردی افراد مرتبط می‌داند و بر این باور است که بدون

پاسخگویی به نیاز، بدون در نظر گرفتن کیفیت آن موردنظر است. در بعد کیفی مسائل و پدیده‌هایی مطرح می‌شوند که به بی‌مسکنی، بدمسکنی و تنگ مسکنی ارتباط دارند و آنچه مطرح است، نوع و شکل نیاز است. (تولون، ۱۳۷۴، ۵۶). کنند. در بسیاری از نواحی شهری بویژه نواحی شهری کشورهای در حال توسعه بیکاری و مسایل اجتماعی در حال افزایش، شرایط محیطی و سلامت در حال زوال می‌باشند، نابرابری است در دسترسی به درآمد و خدمات عمومی در حال رشد است و شواهد فقر، آسیب‌پذیری و ناامیدی به طور فزاینده‌ای در میان مردم نواحی شهری قابل مشاهده است. این مسائل و مشکلات باعث توجه فزاینده محققین رشته‌های گوناگون به مطالعه کیفیت زندگی، کیفیت مکان و بهزیستی انسانی در نواحی شهری کشورهای مختلف به عنوان ابزاری برای پشتیبانی از سیاست‌گذاری‌های عمومی، تدوین و پایش استراتژی‌های مدیریت و برنامه‌ریزی شهری و درک و اولویت‌بندی مسائل اجتماع شده است. اما این مطالعات از جنبه‌های متعددی مانند مقیاس مطالعه، قلمروهای مورد استفاده و روش‌های سنجش کیفیت زندگی متفاوت هستند. به این ترتیب که روش‌های گوناگونی برای مطالعه کیفیت زندگی در نواحی شهری به کار گرفته شده است. (خادم‌الحسینی و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۶) اگر چه موضوع اهمیت نسبی کیفیت محیط هنوز موضوعی مورد بحث است، اما بهبود و در پی آن حفظ کیفیت محیط مسکونی شهری از اهمیت حیاتی برخوردار است. دلیل این امر را می‌توان به اهمیت محیط زیست در دیگر ابعاد زندگی، ماهیت ویژه محیط مسکونی، نقش فزاینده محیط مسکونی شهری به عنوان سکونتگاه اصلی انسان و افراد زیادی که تحت تاثیر شرایط غالب محیط مسکونی شهری خود هستند، نسبت داد. (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۰). در کشور ما مسکن مهر نمونه بارزی از برنامه ریزی‌های مسکن خصوصاً برای افراد کم درآمد و قشر ضعیف جامعه است. مسکن مهر مسکنی است با کیفیت پایین‌تر از حد متوسط انتظار افراد در جامعه می‌باشد. از این رو کسانی که در آن ساکن می‌شوند نیز دارای سطح پایینی از کیفیت

¹ Quality of life

² - Happiness

³ Kerkegaard

⁴ Sarter

⁵ Joanna Hodge

⁶ Amartya Sen

زندگی را ارزیابی و رضایت فرد از سطح عملکرد موجودش در مقایسه با آنچه ایده‌آل یا ممکن می‌پندارد تلقی کرده‌اند (حسنعلی، ۱۳۸۷: ۱)

۲-۱- مبانی نظری

ابعاد کیفیت زندگی

در یک تقسیم بندی ابعاد کیفیت زندگی براساس حوزه‌های تاثیر به ۵ دسته تقسیم می‌شوند: اجتماعی و فرهنگی، روانشناختی، اقتصادی، جسمی و فیزیکی و محیطی است.

الف) بعد اجتماعی و فرهنگی کیفیت زندگی:

بعد اجتماعی از جمله عوامل کلیدی در شکل دادن کیفیت زندگی است که تأثیر قابل توجهی بر احساسات اساساً اجتماعی مردم دارد. این بعد در سطح میانه مورد سنجش قرار می‌گیرد و شاخص‌های آن تلفیقی از شاخص‌های ذهنی و عینی کیفیت زندگی هستند.

ب) بعد روانشناختی کیفیت زندگی:

بسیاری از نظریه‌پردازان بر میزان احساسات سعادت فرد از زندگی به عنوان عامل تعیین‌کننده در نگرش فرد به زندگی تأکید کرده‌اند. در حقیقت از جمله عواملی که برای مدت زیادی از جانب روانشناسان به‌عنوان مشخصات تعریف‌کننده احساس سعادت یا خوشبختی ارائه شده‌اند می‌توان به معیارهایی نظیر دوست داشتن دیگران، لذت بردن از زندگی یا شناخت خود اشاره کرد.

ت) بعد اقتصادی کیفیت زندگی:

این بعد بیشتر ناظر بر توانایی مالی، میزان دارایی، قدرت خرید و مصرف، برخورداری از امکانات رفاهی در سطح فردی و گروهی و در میزان رشد خالص و ناخالص ملی، ضریب جینی، دستیابی به شغل و فرصت‌های شغلی و مواردی از این قبیل در سطح کلان و ملی است.

ث) بعد جسمی و فیزیکی کیفیت زندگی:

این بعد بیشتر در حوزه سلامت و بهداشت فردی و شخصی می‌باشد. در بخش جسمانی مولفه‌هایی مانند: قدرت، انرژی و توانایی انجام فعالیت‌های روزمره و خودمراقبتی و در بخش

برخورداری از قابلیت‌هایی چون سلامت، روابط اجتماعی، عزت نفس و مشارکت در امور مختلف انسان نمی‌تواند از مزایا و منافعی که قاعده مذکور آنها را بدیهی می‌شمارد، بهره‌مند شود. (ازکمپ، ۱۳۶۹: ۶۷). با وجود این، به طور کلی می‌توان سه برش زمانی در بررسی مفهومی آن شناسایی کرد؛ تا دهه ۱۹۷۰ کیفیت زندگی اساساً معطوف به انگاره‌های مادی و پیامد رشد اقتصادی در نظر گرفته می‌شد. از دهه ۱۹۷۰ و در نتیجه ظهور آثار منفی حاصل از رشد اقتصادی از سویی و پیدایش نظریه توسعه پایدار از سوی دیگر، کیفیت زندگی ابعاد و پنداشتی اجتماعی‌تر پیدا کرد و مسائلی چون توزیع پیامدهای حاصل از رشد، حفظ منابع طبیعی و محیط‌زیست و... را در بر گرفت و به طور جدی به عنوان هدف اصلی توسعه وارد مباحث برنامه‌ریزی گردید و دهه ۱۹۹۰ نیز سرآغاز بحث از کیفیت زندگی اجتماعی با تأکید بر سازه‌های اجتماعی چون سرمایه اجتماعی، همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی و... بود. در مورد تعریف کیفیت زندگی چالش‌های متعددی وجود دارد، ولی متخصصین در محدوده‌ای از مفاهیم با هم اتفاق نظر دارند. بعضی از متخصصان در مورد ذهنی بودن و پویا بودن این مفهوم توافق دارند. اغلب آنها معتقدند کیفیت زندگی یک مفهوم چند بعدی و در برگیرنده حقایق مثبت و منفی زندگی است. سازمان جهانی بهداشت تعریف جامعی از کیفیت زندگی ارائه داده است: درک فرد از وضعیت کنونی‌اش با توجه به فرهنگ و نظام ارزشی که در آن زندگی می‌کند و ارتباط این دریافته‌ها با اهداف، انتظارات استانداردها و اولویت‌های مورد نظر فرد. (فیض زاده: ۱۳۷۹: ۵۴). کیفیت زندگی عبارتست از میزان و درجه لذت فرد از امکانات مهم زندگی که هدف نهایی آن این است که افراد را قادر سازد تا زندگی با کیفیت بالا، معنادار و لذت‌بخش را تجربه کنند (کاظم پور، ۱۳۸۸: ۱). فرانزوپاور کیفیت زندگی را چنین تفسیر می‌کند: «کیفیت زندگی را رضایت یا عدم رضایت از ابعادی از زندگی فرد دانسته که برای او مهم می‌باشد». سل و تالسکی نیز تعریفی از کیفیت زندگی ارائه می‌دهند که کیفیت

ایده‌های خود را بر دیگر طبقات مردم تحمیل نموده و آنان را به استثمار می‌کشاند. (اشرف، ۱۳۵۴: ۲۰۸-۲۰۷).

رویکرد نیازهای اساسی

در رویکرد نیازهای اساسی درآمد ضرورت مطلق کیفیت زندگی نیست چرا که در بسیاری از جوامع به دلیل وجود نابرابری بالا، ممکن است علی‌رغم برخورداری جامعه از میانگین درآمد بالا، بسیاری از افراد توان تأمین نیازهای خود را نداشته باشند. این رویکرد از چارچوب مفهومی ساده‌ای برخوردار است و پایه مشخصی را برای حد معینی از استانداردهای قابل قبول زندگی ارائه می‌دهد؛ مشخصه‌ای که رویکردهای مطلوبیت‌گرایی و ارزش‌های عام فاقد آن هستند. باور اصلی این رویکرد آن است که هر کسی حق برخورداری از یک زندگی مناسب حداقلی را دارد و این هدف می‌بایست نسبت به سایر اهداف اولویت داشته باشد؛ بهره‌مندی از نیازهای اساسی شناخته‌شده‌ای مانند تغذیه، خدمات بهداشتی، خدمات آموزشی و سرپناه که پیش‌نیازهای سایر جنبه‌های زندگی هستند. این رویکرد بر اساس همین اصل اخلاقی، «یک فلسفه سیاسی را برای جوامع فقیر ارائه می‌دهد که مبتنی بر دخالت دولت در توزیع درآمد و الگوی مناسب مصرف می‌باشد» (استیگلیتز، ۱۳۸۳: ۱۰۲). شاخص‌های آماری در این سطح حداقلی شامل امید به زندگی، سوء تغذیه در میان کودکان و آموزش می‌باشد.

رویکرد توسعه انسانی^۱

این رویکرد در ابتدا از سوی دفتر برنامه توسعه سازمان ملل^۲ به کار گرفته شد. «رویکرد توسعه انسانی در هسته اولیه خود بر این نکته تأکید داشت که اندیشه‌ها و رویکردهای توسعه بیش از آنکه اقتصاد کلان را محور توسعه قرار دهند، می‌بایست رفاه افراد را به عنوان هدف غایی در نظر گیرند.» (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۳۰). در واقع ایده اصلی این رویکرد عبارت است از اینکه بهزیستی انسان هدف اصلی توسعه است و انسان‌ها فاعل و

مربوط به بیماری علائم بیماری مانند درد، از کارافتادگی، ناتوانی در دسترسی به درمان مناسب، شیوه‌های درمانی نامناسب و ... مورد تفسیر و سنجش قرار می‌گیرند.

ج) بعد محیطی کیفیت زندگی:

این بعد در سطح کلان قرار دارد، شرایط خارجی و عوامل محیطی را مورد بررسی قرار می‌دهد. وضعیت کالبدی و فیزیکی محیط زیست افراد در محیط‌های شهری، روستایی و عشایری در زمینه مسکن، زیرساخت‌های حمل و نقل، زیرساخت‌های مربوط به معماری محیط و منظر، وضعیت الاینده‌های محیطی (لودگی هوا، آلودگی‌های صوتی، تصویری در محیط و...)، امکانات و خدمات زیرساختی در حوزه فن آوری اطلاعات و ارتباطات، قوانین و مقررات موجود در حوزه‌های مختلف، خدمات عمومی در اجتماع و... از جمله مولفه‌های محیطی کیفیت زندگی هستند. (مختاری و نظری، ۱۳۸۹: ۷۲)

نظریه مکتب تضاد

مکتب تضاد، کیفیت زندگی را حاصل ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه طبقاتی می‌داند. این مکتب برخلاف کارکردگرها که اساس جامعه را بر توافق و تعادل اجتماعی می‌بینند، جامعه را به عنوان عرصه تضادها و مبارزات دانسته و در تحلیل خود از مسائل اساسی از قبیل روابط حاکمیت (قدرت، استثمار، کنترل) تقسیم کار، توزیع نامساوی امکانات اقتصادی و تغییرات و دگرگونی‌های اساسی بحث می‌کنند. صاحب‌نظران اصلی این مکتب این تضاد را در جامعه پذیرفته و معتقدند که جامعه‌های طبقاتی اصالتاً بر تضاد و رقابت استوار است و نظام‌های اجتماعی و ارزش‌های موجود توسط زور و قدرت بر افراد جامعه تحمیل شده است. از نظر آنان جامعه‌های متجانس، یگانه و متعادل نیستند و بر اساس این تفکر هر جامعه‌ای بر پایه تضادی که بین عناصر و نهادهای آن برقرار است به حیات خود ادامه می‌دهد و این نابرابری‌ها به صورت اجباری، غیرطبیعی و نهایتاً اجتناب‌ناپذیر برای جامعه مطرح بوده و ناشی از رقابت بین طبقات اجتماعی، قدرتمندان و ضعیفان است. به طوری که صاحبان ابزار تولید، اراده، عقاید و

¹ Human Development Approach

² United Nation Development Programme

منبع اصلی توسعه به شمار می‌آیند. از این منظر «مردم ثروت واقعی یک کشور هستند و هدف عمده توسعه ایجاد محیطی مناسب و مستعد برای مردم به منظور برخورداری از یک زندگی طولانی خلاقانه توأم با سلامتی است... از این رو توسعه انسانی، فرایند غنا بخشیدن به گزینش‌های مردم است و اساسی‌ترین عوامل آن بهره‌مندی از زندگی طولانی و سالم برای آموزش، یادگیری و برخورداری از استانداردهای مناسب زندگی می‌باشد. گزینه‌های بیشتر عواملی چون آزادی، تأمین حقوق انسانی و عزت نفس را شامل می‌شود» (بلیک مور، ۱۳۸۵: ۱۰)

۲-۲- پیشینه پژوهش

بهر روز محمدی یگانه، مهدی چراغی، جواد عباسی - زهرا تاراسی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای تحت عنوان: نقش اعتبارات بهسازی مسکن بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: شهرستان زنجان، دهستان معجزات. به بررسی نقش اعتبارات بهسازی مسکن در بهبود کیفیت زندگی روستائیان و در چهار بعد اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی پرداخته‌اند. نتایج بدست آمده از تحقیق نشان می‌دهد، اعتبارات دریافتی بیشترین تاثیر را در شاخص‌های بعد کالبدی و کمترین تاثیر را هم در بعد اقتصادی و شاخص‌های آن داشته است.

خادم‌الحسینی، احمد، منصوریان، حسین، ستاری، محمد (۱۳۸۹) در مقاله‌ای تحت عنوان "سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری" به مطالعه‌ی شهر نورآباد استان لرستان پرداخته است. نتایج مربوط به رضایت از قلمروهای سه‌گانه محیط فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی در شهر نورآباد نشان می‌دهد که پایین‌ترین میزان رضایت مربوط به رضایت از فرصت‌های شغلی است و به دنبال آن رضایت از توزیع درآمد و ثروت، رضایت از امکانات تفریحی و رضایت از وضعیت اقتصادی دارای کمترین ارزش میانگین می‌باشند. ضعف زیر ساختها و امکانات عمومی نیز بسیار چشم‌گیر است. تفاوت آماری معناداری بین سطوح مختلف تحصیلات، مالکیت مسکن، درآمد، وضعیت شغلی و سن وجود دارد به طور کلی با افزایش میزان تحصیلات، درآمد خانوار، مالکیت مسکن و شاغل بودن افزایش می‌یابد.

حاجی‌نژاد، علی، رفیعیان، مجتبی، زمانی، حسین (۱۳۹۰) در مقاله‌ای تحت‌عنوان "عوامل موثر بر میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی" به مقایسه‌ی بافت قدیم و جدید شهر شیراز پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که شهروندان از وضعیت کیفیت محیط زندگی خود ناراضی‌اند. ضمن تفاوت در میزان رضایت‌مندی ساکنان دو محدوده، شهروندان ساکن بافت جدید تا اندازه‌ای راضی‌تر از ساکنان بافت قدیم هستند

پاکزاد آزادخانی و همکاران سال ۲۰۱۴ در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی رضایت‌مندی اقشار کم درآمد شهری از طرح مسکن مهر در شهر ایلام» با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از شاخص رضایت‌مندی هال این وتن میزان موفقیت طرح مسکن مهر را در شهر ایلام مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و به این نتیجه رسیده‌اند که این طرح در دستیابی به اهداف خود و رضایت‌مندی اقشار کم درآمد موفق نبوده است.

۳- روش شناسی تحقیق

با توجه به اینکه در این پژوهش به مقایسه کیفیت زندگی مسکن مهر کارکنان دولت شهرهای کرمانشاه، ایلام، خرم‌آباد می‌باشیم. از این رو پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است. از این جهت پژوهش توصیفی است که به توصیف ناحیه مورد نظر می‌پردازیم. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی است. و از نظر نوع مقطعی می‌باشد.

تکنیک‌های جمع‌آوری اطلاعات به روش اسنادی-کتابخانه‌ای، میدانی، پرسشنامه، مشاهده و عکس استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه افراد بالای ۱۵ سال ساکن در مسکن مهر هستند که تعداد ۱۷۱۲ نفر می‌باشند، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شده است و حجم نمونه ۳۰۱ نفر می‌باشد و با توجه به ماهیت تحقیق برای تعیین حجم نمونه‌گیری از جامعه آماری و تعیین تعداد پرسش‌شوندگان از فرمول کوکران استفاده شده است. در بررسی ضریب آلفای کرونباخ در آزمون اعتبار و پایایی پرسشنامه ضریب آلفا ۰/۷۴ می‌باشد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

گسترده شدن این شهر بر دامنه‌های کوه‌های اطراف وسعت شهر دقیقاً معلوم نبوده. خرم آباد مرکز شهرستان خرم آباد و نیز مرکز استان لرستان است. جمعیت این شهر طبق سرشماری سال ۱۳۸۵ برابر با ۵۲۱.۹۶۴ نفر می‌باشد. در شهر خرم آباد ۵۰۰ واحد مسکونی تحویل داده شده است که حجم نمونه آن ۳۹ واحد مسکونی می‌شود. از موارد لازم به ذکر این است که مجتمع مسکن مهر مورد مطالعه پیاده رو ندارد و دسترسی به مراکز خرید و وسایل نقلیه عمومی امکان‌پذیر نمی‌باشد. در نقشه (۲) مجتمع مسکونی کارکنان دولت شهر خرم آباد مشاهده می‌شود.

نقشه (۲): تصویر هوایی مسکن مهر کارکنان دولت شهر خرم آباد، منبع: اداره کل مسکن و شهرسازی شهر خرم آباد

۴-۳- موقعیت جغرافیایی شهر ایلام

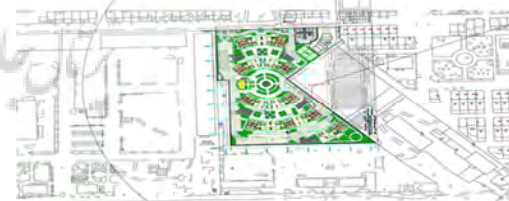
استان ایلام با وسعت ۳۰۱۵ کیلومتر مربع و ۱/۲ درصد مساحت از نظر وسعت بیست و دومین استان کشور محسوب می‌شود. موقعیت جغرافیایی آن روی کره‌ای زمین ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۰ دقیقه شرقی طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ (مبدأ) و ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۱۵ دقیقه عرض شمالی از خط استوا قرار دارد. این استان در غرب کشور واقع شده است. استان ایلام از شمال به استان کرمانشاه و از شرق به استان لرستان و از جنوب و جنوب شرق به استان خوزستان و از طرف غرب و جنوب غرب با کشور عراق مجاور است. در سال ۱۳۹۰ دارای ۵۵۷۵۹۹ نفر جمعیت بوده است.

۴-معرفی محدوده‌های مورد مطالعه

مطالعه موردی این تحقیق شامل مجتمع‌های مسکن مهر کارکنان دولت در شهرهای کرمانشاه، ایلام و خرم آباد می‌باشد.

۴-۱- موقعیت جغرافیایی شهر کرمانشاه

شهر کرمانشاه واقع در مدار ۳۴ درجه و ۱۹ دقیقه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۷ دقیقه طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ قرار گرفته است. استان کرمانشاه با استان‌های ایلام، خرم‌آباد، همدان و سنندج همسایه می‌باشد. وسعتی معادل ۹۵۶۸/۶ هکتار دارد. ارتفاع از سطح دریا ۱۳۲۲ متر است و جمعیت آن ۸۵۱۴۰۵ نفر می‌باشد. مجتمع‌های کارکنان دولت استان کرمانشاه شامل پروژه‌های ۵۰۰۰ واحدی ارتش، ۲۰۰۰ واحدی مهر رازی، ۱۳۲، ۱۷۶ و ۱۳۶ واحدی غدیر می‌باشد که در حال حاضر فقط یک پروژه‌ی ۱۳۲ واحدی غدیر تحویل داده شده است و بقیه در حال ساخت می‌باشد. کیفیت معابر مجتمع وضعیت مطلوبی ندارد و اکثراً خاکی هستند. دسترسی به وسایل نقلیه عمومی و بعضی مراکز مانند درمانگاه، مدارس، کلاتری و مراکز خرید به راحتی امکان‌پذیر است اما دسترسی به امکانات ورزشی به صورت اختصاصی وجود ندارد. ضمن داشتن این حسن که این مکان فاقد آلودگی صوتی است و مناطق جرم خیز و بی‌دفاع در نزدیکی این محله وجود ندارد اما سیستم جمع‌آوری زباله این منطقه دارای اشکال می‌باشد. درن نقشه (۱) مجتمع مسکونی کارکنان دولت شهر کرمانشاه مشاهده می‌شود.

نقشه (۱): موقعیت مجتمع مسکن مهر کارکنان دولت شهر کرمانشاه، منبع: اداره کل مسکن و شهرسازی شهر کرمانشاه

۴-۲- موقعیت جغرافیایی شهر خرم آباد

شهر خرم آباد در ۲۱ دقیقه و ۴۸ درجه‌ی طول جغرافیایی و ۴۳ دقیقه و ۳۰ درجه عرض جغرافیایی قرار دارد، شهر بیست کوهستانی در ارتفاع ۱۳۰۰ متری از سطح دریا است. به دلیل

نقشه (۳): موقعیت مجتمع‌های مسکن مهر کارکنان دولت شهر ایلام
منبع: اداره کل مسکن و شهرسازی شهر ایلام

مجموع کل پاسخگویان این پژوهش ۱۹۶ نفر معادل ۶۵/۱ درصد مرد و ۱۰۵ نفر معادل ۳۴/۹ درصد زن بوده‌اند. از نظر سنی ۳ نفر معادل ۱ درصد زیر ۲۰ سال، ۸۸ نفر معادل ۲۹/۲ درصد بین ۲۰ تا ۳۰ سال، ۱۱۴ نفر معادل ۳۷/۹ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۵۹ نفر معادل ۱۹/۶ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۳۷ نفر معادل ۱۲/۳ درصد بیشتر از ۵۰ سال سن خود را گزارش کرده‌اند و میانگین سنی پاسخگویان ۳۸/۰۵ سال با انحراف معیار ۱۰/۷۳ برآورد شده است. از نظر وضعیت اشتغال ۲۰۱ نفر معادل ۶۶/۸ درصد از پاسخگویان شاغل و ۱۰۰ نفر معادل ۳۳/۲ درصد بیکار بوده‌اند. از نظر سطح تحصیلات ۲۵ نفر معادل ۸/۳ درصد دارای میزان تحصیلات ابتدایی یا کم سواد، ۳۹ نفر معادل ۱۳ درصد راهنمایی، ۵۱ نفر معادل ۱۶/۹ درصد دیپلم، ۸۸ نفر معادل ۲۹/۲ درصد فوق دیپلم و ۹۸ نفر معادل ۳۳/۶ درصد میزان تحصیلات خود را لیسانس و بالاتر گزارش نموده‌اند. از نظر نوع شغل ۹۵ نفر معادل ۳۱/۶ درصد شغل خود را کارمند و ۲۰۶ نفر معادل ۶۸/۴ درصد نوع شغل خود را آزاد گزارش نموده‌اند و از نظر نوع سکونت نیز ۲۱۸ نفر معادل ۷۲/۴ درصد از ساکنان مناطق مسکن مهر وضعیت تصرف واحد مسکونی خود را ملکیت (مالک واحد مسکونی) و ۸۳ نفر معادل ۲۷/۶ درصد مستاجر بوده‌اند.

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معنا داری در جدول آزمون t برابر با $۰/۰۰۰۱$ می‌باشد و این مقدار از سطح معناداری $۰/۰۵$ کوچکتر است، و به عبارت دیگر چون مقدار آماره $(t=۴/۴۷)$ نیز بزرگتر از مقدار $(۱/۹۶)$ می‌باشد، فرضیه فوق تایید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط می‌باشد. جدول آمار توصیفی فوق نشان می‌دهد که میانگین اکتسابی نمونه برابر با $۳/۰۳$ می‌باشد که از میانگین جامعه (۳) با اختلاف $۰/۰۳$ بالاتر از حد متوسط گزارش شده است و این تفاوت از لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

جمعیت و خانوار منطقه‌ی مورد مطالعه: مسکن مهر کارکنان دولت (ایلام) دارای تقریباً ۴۰ بلوک است ۱۰۸۰ واحد و بعد جمعیتی آن ۳/۵ نفر است. وضعیت منطقه از لحاظ اجتماعی: مسکن مهر کارکنان دولت در سطح مطلوب است. از لحاظ دفع زباله: دارای شبکه‌ی فاضلاب شهری می‌باشد. از لحاظ آلودگی صوتی: مسیر عبور شهر در مجاور پروژه قرار دارد. از لحاظ مناطق جرم خیز: پروژه مربوط به قشر یکسانی از مردم که همه کارمند می‌باشند. اما مشاغل آزاد (مسکن مهر) جزء مناطق جرم خیز هستند که در نزدیکی مسکن مهر کارکنان دولت قرار گرفته‌اند. دارای فضای سبز نیز می‌باشند. پارک مجتمع مسکن مهر در داخل مسکن مهر قرار گرفته است. دسترسی به مراکز آموزشی مانند (دبستان جانبازان) بهداشتی درمانی مانند (درمانگاه یادگاران ماندگار) مراکز خرید نیز دارند. همچنین دارای امکانات ورزشی نیز می‌باشند (استادیوم کارگران در غرب مسکن مهر واقع شده) و همچنین دارای کاربری مذهبی نیز هست (مسجد ثقلین در شمال منطقه). در نزدیکی مسکن مهر کارکنان دولت تجهیزات شهری (مثل آتشفشانی) هم وجود دارد که در چالیمار واقع شده که نزدیک مسکن مهر مشاغل آزاد می‌باشد.

۵- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۵-۱- یافته‌های جمعیت شناختی پژوهش

در این پژوهش ۲۹ مورد پرسشنامه معادل ۹/۶ درصد در شهر کرمانشاه، ۳۹ مورد معادل ۱۳ درصد در شهر خرم‌آباد و ۲۳۳ مورد معادل ۷۷/۴ درصد در شهر ایلام توزیع شده است. از

۲-۵- یافته‌های استنباطی پژوهش

جدول (۱): آماره‌های پراکندگی مرکزی از متغیرهای پژوهش

روابط	کیفیت همسایگی	کیفیت امنیت	کیفیت محیطی	کیفیت دسترسی به زیرساختها	کیفیت مسکن	آماره ها
	۳/۵۰	۳/۴۵	۲/۵۴	۳/۲۰	۲/۸۶	میانگین
	۰/۲۰	۰/۳۰	۰/۳۳	۰/۴۴	۰/۲۵	انحراف معیار

آماره ها	کیفیت اوقات فراغت	حس تعلق	کیفیت اشتغال و درآمد	کیفیت کلی زندگی در مسکن مهر
میانگین	۲/۲۱	۲/۸۹	۳/۶۵	۳/۰۳
انحراف معیار	۰/۲۶	۰/۳۹	۰/۳۲	۰/۱۴

آزمون فرضیه اول: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در جامعه آماری بالاتر از حد متوسط می‌باشد.

جدول (۲): آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی فرضیه شماره ۱:

متغیر مورد بررسی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد
کیفیت زندگی در مسکن مهر	۳۰۱	۳/۰۳	۰/۱۴	۰/۰۰۸

جدول (۳): آزمون t تک نمونه‌ای

متغیر مورد بررسی	آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
کیفیت زندگی در مسکن مهر	۴/۴۷	۳۰۰	۰/۰۰۰۱	۰/۰۳

آزمون فرضیه دوم: کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین سه استان مورد مطالعه (کرمانشاه، خرم‌آباد و ایلام) با یکدیگر متفاوت می‌باشد.

جدول (۴): آزمون آنوا و ضریب همبستگی اتا برای بررسی فرضیه شماره ۲:

نام استان ها	تعداد پاسخگو	میانگین	انحراف معیار
کرمانشاه	۲۹	۲/۹۷	۰/۲۳
خرم‌آباد	۳۹	۳/۰۵	۰/۱۱
ایلام	۲۳۳	۳/۰۴	۰/۱۲

جدول (۵): آزمون آنوا

آزمون F	درجه آزادی	سطح معناداری
۳/۲۰	۲	۰/۰۴

ضریب همبستگی اتا	ضریب تعیین اتا
۰/۱۴	۰/۰۲

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آنوا که برابر با ۰/۰۴ می‌باشد و این مقدار از سطح معناداری ۰/۰۵ کوچکتر است پس فرضیه فوق تایید می‌شود، و می‌توان چنین نتیجه گرفت که: کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین سه استان مورد مطالعه (کرمانشاه، خرم‌آباد و ایلام) با یکدیگر متفاوت می‌باشد. و این تفاوت از لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است. مقدار ضریب همبستگی اتا برابر با ۰/۱۴ می‌باشد که نشان می‌دهد این رابطه از شدت همبستگی

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آزمون t برابر با ۰/۰۰۲ می‌باشد و این مقدار از سطح معناداری ۰/۰۵ کوچکتر است، پس فرضیه فوق تایید می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین مردان و زنان متفاوت می‌باشد. جدول آمار توصیفی فوق نشان می‌دهد که زنان میانگین بیشتری را از کیفیت زندگی در مسکن مهر نسبت به مردان بخود اختصاص داده‌اند و دارای تفاوت میانگینی برابر با ۰/۰۵ نمره بالاتر از مردان می‌باشند، که این میزان از لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش شده است.

ضعیفی برخوردار می‌باشد و مقدار ضریب تعیین اتا نیز بیانگر آن است که تنها ۲ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط واریانس متغیر مستقل تعیین می‌شود، یعنی ۲ درصد از علل بالا یا پایین بودن میزان کیفیت زندگی مربوط به نوع استان می‌باشد. میانگین‌های محاسبه شده در آزمون آنوا بیانگر این است که: کیفیت زندگی در مسکن مهر در استان خرم‌آباد بالاترین میزان را داشته و پس از آن بیشترین کیفیت مربوط به استان ایلام و کمترین کیفیت زندگی در مسکن مهر با توجه به یافته‌های این پژوهش مربوط به استان کرمانشاه می‌باشد.

آزمون فرضیه سوم: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین مردان و زنان متفاوت می‌باشد.

جدول (۶): آزمون T برای نمونه‌های مستقل برای بررسی فرضیه شماره ۳:

جنسیت	تعداد پاسخگو	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد
مرد	۱۹۶	۳/۰۱	۰/۱۲	۰/۰۰۹
زن	۱۰۵	۳/۰۷	۰/۱۵	۰/۰۱

جدول (۷): آزمون t برای نمونه‌های مستقل

متغیر مورد بررسی	آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
کیفیت زندگی	۳/۱۴	۲۹۹	۰/۰۰۲	۰/۰۵

آزمون فرضیه چهارم: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین مالکین و مستاجرین واحدهای مسکونی مسکن مهر متفاوت نمی‌باشد.

جدول (۸): آزمون T برای نمونه‌های مستقل برای بررسی فرضیه شماره ۴:

نوع سکونت	تعداد پاسخگو	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف استاندارد
مالک	۲۱۸	۳/۰۴	۰/۱۴	۰/۰۰۹
مستاجر	۸۳	۳/۰۱	۰/۱۴	۰/۰۱

جدول شماره ۹: آزمون t برای نمونه‌های مستقل

متغیر مورد بررسی	آزمون t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین
کیفیت زندگی	۱/۹۰	۲۹۹	۰/۰۶	۰/۰۳

واحدهای مسکونی مسکن مهر میانگین بیشتری را از کیفیت زندگی در مسکن مهر نسبت به مستاجرین بخود اختصاص داده‌اند و دارای تفاوت میانگینی برابر با ۰/۰۳ نمره بالاتر از مستاجرین می‌باشند، که این میزان از لحاظ آماری یک تفاوت معنادار گزارش نشده است.

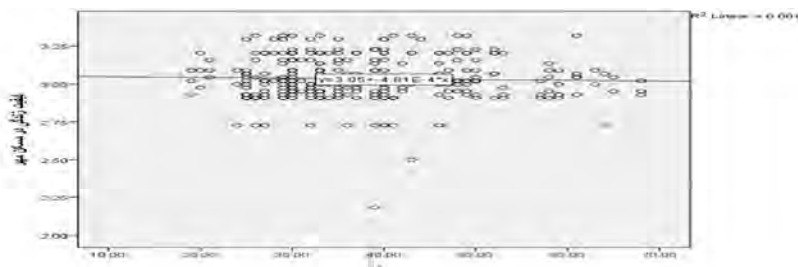
با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول آزمون t برابر با ۰/۰۶ می‌باشد و این مقدار از سطح معناداری ۰/۰۵ بزرگتر است، پس فرضیه فوق رد می‌شود و می‌توان نتیجه گرفت که: میانگین کیفیت زندگی در مسکن مهر در بین مالکین و مستاجرین واحدهای مسکونی مسکن مهر متفاوت نمی‌باشد. جدول آمار توصیفی فوق نشان می‌دهد که مالکین

آزمون فرضیه پنجم: هر چه سن افزایش یابد از میزان کیفیت زندگی کاسته خواهد شد.

جدول (۱۰): آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی فرضیه شماره ۵:

جدول آزمون ضریب همبستگی پیرسون

متغیر مورد بررسی	تعداد	ضریب پیرسون	سطح معناداری
سن	۳۰۱	-۰/۰۳	۰/۵۲
کیفیت زندگی در مسکن مهر	۳۰۱		

نمودار (۱): کیفیت زندگی مسکن مهر

با توجه به آزمون فوق چون مقدار سطح معناداری در جدول پیرسون برابر با ۰/۵۲ می باشد و این مقدار از سطح معناداری ۰/۰۵ بزرگتر است پس فرضیه فوق رد می شود. مقدار ضریب همبستگی این دو متغیر منفی بوده و برابر با -۰/۰۳ می باشد که نشان می دهد این دو متغیر از شدت همبستگی بسیار ضعیفی برخوردارند و همچنین با توجه به شیب خط رگرسیون در نمودار پراکندگی نیز می توان چنین استنباط نمود که: هر چه سن افزایش یابد از میزان کیفیت زندگی کاسته خواهد شد. هرچند این رابطه یک رابطه معنادار گزارش نشده است.

آزمون فرضیه ششم: بررسی میانگین خرده مقیاس های کیفیت زندگی در مسکن مهر

جدول (۱۱): آزمون T تک نمونه ای برای بررسی فرضیه شماره ۶:

آماره T تک نمونه ای برای بررسی میانگین خرده مقیاس های کیفیت زندگی در مسکن مهر

(شهر کرمانشاه)

متغیر	میانگین نمونه	انحراف معیار	میانگین	تفاوت	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کیفیت مسکن	۲/۶۴	۰/۳۶	۳	-۰/۳۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
دسترسی به زیرساختها	۳/۰۹	۰/۵۶	۳	۰/۰۹	۰/۳۷	دارای تفاوت معنادار
کیفیت محیطی	۲/۴۰	۰/۴۴	۳	-۰/۵۹	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت امنیت	۳/۴۴	۰/۳۶	۳	۰/۴۴	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت روابط همسایگی	۳/۴۵	۰/۲۵	۳	۰/۴۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اوقات فراغت	۲/۱۷	۰/۲۹	۳	-۰/۸۲	۰/۰۰۸	دارای تفاوت معنادار
حس تعلق	۲/۸۰	۰/۳۷	۳	-۰/۲۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اشتغال و درآمد	۳/۶۵	۰/۳۷	۳	۰/۶۵	۰/۰۰۱	دارای تفاوت معنادار

- با توجه به نتایج آزمون T همان طور که مشاهده می‌شود در کلیه خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر با حد متوسط جامعه (۳) دارای تفاوت معناداری داشته و نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:
- ✓ کیفیت مسکن پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت محیطی پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت امنیت بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت روابط همسایگی بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اوقات فراغت پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ حس تعلق پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اشتغال و درآمد بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.

جدول (۱۲): آماره T تک نمونه‌ای برای بررسی میانگین خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر (شهر ایلام)

متغیر	میانگین نمونه	انحراف معیار	میانگین جامعه	تفاوت میانگین	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کیفیت مسکن	۲/۶۹	۰/۲۳	۳	-۰/۳۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
دسترسی به	۳/۲۱	۰/۴۳	۳	۰/۲۱	۰/۳۷	عدم تفاوت معنادار
کیفیت محیطی	۲/۵۵	۰/۳۱	۳	-۰/۴۴	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت امنیت	۳/۴۵	۰/۲۹	۳	۰/۴۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت روابط	۳/۵۰	۰/۱۹	۳	۰/۵۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اوقات فراغت	۲/۲۱	۰/۲۶	۳	-۰/۷۸	۰/۰۰۸	دارای تفاوت معنادار
حس تعلق	۲/۹۰	۰/۳۹	۳	-۰/۰۹	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اشتغال و درآمد	۳/۶۵	۰/۳۲	۳	۰/۶۵	۰/۰۰۱	دارای تفاوت معنادار

- با توجه به نتایج آزمون T همان طور که مشاهده می‌شود در کلیه خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر با حد متوسط جامعه (۳) دارای تفاوت معناداری داشته و نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:
- ✓ کیفیت مسکن پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت محیطی پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت امنیت بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت روابط همسایگی بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اوقات فراغت پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ حس تعلق پایین تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اشتغال و درآمد بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.

جدول (۱۳): آماره T تک نمونه‌ای برای بررسی میانگین خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر (شهر خرم‌آباد)

متغیر	میانگین نمونه	انحراف معیار	میانگین جامعه	تفاوت میانگین	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کیفیت مسکن	۲/۶۷	۰/۲۳	۳	-۰/۳۲	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
دسترسی به زیرساخت‌ها	۳/۲۴	۰/۴۰	۳	۰/۲۴	۰/۳۷	عدم تفاوت معنادار
کیفیت محیطی	۲/۵۷	۰/۳۰	۳	-۰/۴۲	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت امنیت	۳/۴۵	۰/۲۶	۳	۰/۴۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت روابط همسایگی	۳/۵۱	۰/۱۹	۳	۰/۵۱	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اوقات فراغت	۲/۲۲	۰/۲۶	۳	-۰/۷۷	۰/۰۰۸	دارای تفاوت معنادار
حس تعلق	۲/۹۲	۰/۴۰	۳	-۰/۰۷	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت اشتغال و درآمد	۴/۳۶	۰/۳۲	۳	۰/۶۴	۰/۰۰۱	دارای تفاوت معنادار

- با توجه به نتایج آزمون T همان طور که مشاهده می‌شود در کلیه خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر با حد متوسط جامعه (۳) دارای تفاوت معناداری داشته و نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:
- ✓ کیفیت مسکن پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت محیطی پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت امنیت بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت روابط همسایگی بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اوقات فراغت پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ حس تعلق پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اشتغال و درآمد بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.

۳-۵- یافته‌های جانبی پژوهش

جدول (۱۴): آماره T تک نمونه‌ای برای بررسی میانگین خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر

متغیر	میانگین نمونه	انحراف معیار	میانگین جامعه	تفاوت میانگین	سطح معناداری	نتیجه آزمون
کیفیت	۲/۶۸	۰/۲۵	۰/۱۴	۰/۳۱	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
دسترسی	۳/۲۰	۰/۴۴	۰/۲۵	۰/۲۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت	۲/۵۴	۰/۳۳	۰/۱۹	۰/۴۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت	۳/۴۵	۰/۳۰	۰/۱۷	۰/۴۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت	۳/۵۰	۰/۲۰	۰/۱۱	۰/۵۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت	۲/۲۱	۰/۲۶	۰/۱۵	۰/۷۸	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
حس تعلق	۲/۸۹	۰/۳۹	۰/۲۲	۰/۱۰	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار
کیفیت	۳/۶۵	۰/۳۲	۰/۱۹	۰/۶۵	۰/۰۰۰۱	دارای تفاوت معنادار

- با توجه به نتایج آزمون T همان طور که مشاهده می‌شود در کلیه خرده مقیاس‌های کیفیت زندگی در مسکن مهر با حد متوسط جامعه (۳) دارای تفاوت معناداری داشته و نتایج آن به شرح ذیل می‌باشد:
- ✓ کیفیت مسکن پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت محیطی پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت امنیت بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت روابط همسایگی بالاتر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ کیفیت اوقات فراغت پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
 - ✓ حس تعلق پایین‌تر از حد متوسط گزارش شده است.
- ۶- بحث و نتیجه‌گیری
- باید به این نکته اذعان کرد که به دلیل فقدان تعریفی دقیق از کیفیت زندگی و عناصر تشکیل‌دهنده آن، محققان قادر به پیروی از استاندارد خاصی برای تعیین کیفیت زندگی نبوده‌اند. بنابراین نمی‌توان اذعان کرد آن‌چه که در این تحقیق به عنوان کیفیت زندگی در شهرهای کرمانشاه، ایلام و خرم‌آباد انجام گرفت در حقیقت تنها شاخص‌های کیفیت زندگی هستند و یا تمامی عناصر را پوشش می‌دهند و چه بسا عوامل و عناصری وجود داشته باشند که از چشم محققان دور مانده و تاثیر بسزایی بر کیفیت زندگی افراد مورد مطالعه داشته باشند. در این پژوهش به یافته‌های جدید و با اهمیتی در زمینه کیفیت زندگی مسکن مهر رسیدیم و با توجه به اینکه تحقیقات زیادی در این

پژوهش با تحقیق افشین کوی "معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری" در یک راستاست زیرا فضاهای باز و سبز عمومی، فضاهای پیاده، حجم ترافیک و... از اهمیت بیشتری نسبت به معیارهای کالبدی و اقتصادی (مثل کیفیت ابنیه، کیفیت کاربری، دانه‌بندی، هزینه تامین نیازهای پایه و...) برخوردار هستند. همچنین نتایج فرضیه ۴ و ۵ این پژوهش با تحقیق خادم الحسینی نیز در یک راستاست زیرا تفاوت آماری معناداری بین سطوح مختلف تحصیلات، مالکیت مسکن، درآمد، وضعیت شغلی و سن وجود دارد به طور کلی کیفیت زندگی با افزایش میزان تحصیلات، درآمد خانوار، مالکیت مسکن و شاغل بودن افزایش می‌یابد.

در زمینه انجام این پژوهش با محدودیت‌ها و مشکلاتی از جمله عدم همکاری سازمان‌های مرتبط، عدم ارائه اطلاعات مورد نیاز و نقشه‌های مسکن مهر از سوی سازمان‌های متولی، عدم همکاری و اعتماد ساکنان مسکن مهر در زمینه پاسخگویی به سوالات پرسشنامه و... مواجه بوده‌ایم.

پیشنهادات حاصل از تحقیق:

۱- تعیین برنامه زمانی کوتاه مدت و بلند مدت به منظور بهبود کیفیت زندگی ساکنان و اتخاذ اقدامات لازم برای رسیدن به اهداف مورد نظر ۲- بهبود وضعیت پارک‌ها، فضای سبز و خیابان‌های شهری ۳- توسعه امکانات تفریحی به منپور استفاده جوانان و خانواده‌ها

۴- تسریع در روند تکمیل و تحویل پروژه‌های مسکن مهر بخصوص در کلانشهر کرمانشاه ۵- استفاده از مدیران و نیروهای متخصص در اجرای پروژه‌های مسکن مهر با کیفیت بالا
پیشنهاد پژوهش‌های آتی:

۱- انجام پژوهش در حوزه‌های عینی و ذهنی کیفیت زندگی مسکن مهر
۲- انجام پژوهش در زمینه کیفیت زندگی اجتماعی مسکن مهر
۳- انجام پژوهش در خصوص کیفیت کالبدی مسکن مهر

زمینه صورت نگرفته است این پژوهش می‌تواند اطلاعات مهمی را در خصوص کیفیت زندگی در مسکن مهر بدست بدهد و برای بهتر شدن کیفیت و شرایط زندگی در مسکن مهر مورد استفاده قرار بگیرد. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که کیفیت زندگی در مسکن مهر در سه استان مورد مطالعه با یکدیگر تفاوت معناداری نداشته و استان کرمانشاه نسبت به دو استان خرم‌آباد و ایلام کیفیت زندگی پایین‌تری را بخود اختصاص داده است. بطور کلی کیفیت زندگی در مسکن مهر در جامعه آماری با ۰/۰۳ اختلاف، معنادار، و بالاتر از حد متوسط گزارش شده است. زنان نسبت به مردان و مالکین نسبت به مستاجرین واحدهای مسکن مهر، میانگین کیفیت زندگی بیشتری را بخود اختصاص داده‌اند. با افزایش سن در جامعه آماری از میزان کیفیت زندگی در مسکن مهر کاسته شده است. بطور کلی می‌توان نتیجه گرفت که از لحاظ ۸ شاخص کیفیت زندگی در مسکن مهر در این پژوهش: نیمی از شاخص‌ها (۴ شاخص): کیفیت مسکن، کیفیت محیطی، کیفیت اوقات فراغت و حس تعلق، دارای میانگینی پایین‌تر از حد مطلوبیت گزارش شده‌اند و چهار شاخص دیگر: کیفیت دسترسی به زیرساخت‌ها، کیفیت امنیت، کیفیت روابط همسایگی و کیفیت اشتغال و درآمد دارای میانگینی بالاتر از حد مطلوبیت گزارش شده‌اند. نتایج این پژوهش با رویکرد توسعه انسانی در یک راستا می‌باشد زیرا این رویکرد نظریه امنیت انسانی در کیفیت زندگی را مطرح می‌کند که طبق نتایج مجتمع‌های مسکن مهر از امنیت بالایی برخوردار هستند. همچنین با رویکرد نیازهای اساسی در یک راستاست زیرا در رویکرد نیازهای اساسی درآمد ضرورت مطلق کیفیت زندگی نیست چرا که در بسیاری از جوامع به دلیل وجود نابرابری بالا، ممکن است علی‌رغم برخورداری جامعه از میانگین درآمد بالا، بسیاری از افراد توان تأمین نیازهای خود را نداشته باشند. همانطور که میبینیم در جامعه آماری کیفیت اشتغال و درآمد مطلوب گزارش شده اما کیفیت مسکن و محیط و اوقات فراغت و... پایین‌تر از حد مطلوب است. نتایج فرضیه ۶ این

۹. ربانی، کیانپور، (۱۳۸۶)، مدل پیشنهادی برای سنجش کیفیت زندگی؛ مطالعه موردی شهر اصفهان، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، سال پانزدهم، شماره ۵۹-۵۸
۱۰. غفاری، غلامرضا و امیدی، رضا، (۱۳۸۸)، کیفیت زندگی شاخص توسعه اجتماعی، تهران، نشر شیرازه.
۱۱. فیض‌زاده، علی و مدنی، سعید، (۱۳۷۹)، بررسی مفهوم رفاه اجتماعی در ایران و جهان، تهران، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی. صص ۵۴.
۱۲. فرجی ملایی، امین، عظیمی، آزاده، زیاری، کرامت اله، (۱۳۸۹)، تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران. مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال اول، شماره دوم، صص ۲
۱۳. کاظم پور، ربابه، (۱۳۸۳)، بررسی میزان کیفیت زندگی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرنند، مجله دانشگاه تربیت مدرس. صص ۱۹
۱۴. گرینفن، کیث و مک کنلی، تری، (۱۳۷۵)، تحقق استراتژی توسعه انسانی، ترجمه غلامرضا خواجه‌پور، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی. صص ۱۶۰.
۱۵. لطفی، صدیقه، منوچهری میان‌دوآب، ایوب، (۱۳۹۰)، تحلیل ابعاد عینی و ذهنی دسترسی به تسهیلات محله‌ای در کیفیت زندگی شهری، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، شماره ۴۵
۱۶. محسنی تبریزی، علیرضا، (۱۳۸۳)، وندالیسم، تهران، انتشارات قطره. صص ۳۰.
۱۷. مخبر، عباس، (۱۳۶۳)، ابعاد اجتماعی مسکن، سازمان برنامه و بودجه، تهران. صص ۲۷.
۱۸. مختاری، مرضیه و نظری، جواد، (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی کیفیت زندگی، تهران، انتشارات جامعه‌شناسان. صص ۹۶-۷۲.
۱۹. نوابخش، مهرداد، (۱۳۹۱)، کیفیت زندگی شهری و برخی عوامل اجتماعی موثر بر آن در شهر کرمانشاه، فصلنامه مطالعات شهری، سال دوم، شماره سوم. صص ۶۶.

- ۴-انجام پژوهش در زمینه میزان رضایت شهروندان از کیفیت زندگی مسکن مهر
- ۵-انجام پژوهش در زمینه نقش مسکن مهر در ارتقای کیفیت زندگی اقشار کم درآمد.

منابع

۱. ازکمپ، استوارت، (۱۳۶۹)، روان‌شناسی کاربردی، ترجمه فرهاد ماهر، تهران، آستان قدس رضوی. صص ۶۷.
۲. استیگلیتز، جوزف، (۱۳۸۲)، به سوی پارادایم جدید توسعه، ترجمه اسماعیل مردانی، مجله اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره ۱۹۶-۱۹۵. صص ۱۰۲.
۳. اشرف، احمد، (۱۳۷۵)، نگرش و مفاهیم کیفیت زندگی و شاخص‌های اجتماعی، تهران، سازمان برنامه و بودجه. صص ۱۶-۱۵ و ۲۰۸-۲۰۷
۴. بلیک مور، کن، (۱۳۸۵)، مقدمه‌ای بر سیاست‌گذاری اجتماعی، ترجمه علی اصغر سعیدی و سعید صادقی، تهران، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی. صص ۱۰.
۵. تولون، بی، (۱۳۷۴)، جغرافیای سکونت، ترجمه محمد طاهری، انتشارات دانشگاه تربیت معلم تبریز. صص ۵۴.
۶. حسنعلی، نسرین، (۱۳۸۷)، کیفیت زندگی شاخص پیشرفت اجتماع، تهران، مجله مردم سالاری شماره ۴۰. صص ۱
۷. خادم‌الحسینی، احمد و منصوریان، حسین و ستاری، محمدحسین، (۱۳۸۹) سنجش کیفیت ذهنی زندگی در نواحی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)
۸. رفیعیان، مجتبی و مولودی، جمشید، (۱۳۸۹)، رویکردها و روش‌های سنجش کیفیت محیط مسکونی شهری. انتشارات آذرخش، چاپ اول. صص ۳۰.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی